

UNIVERSITY
OF TURKU

This is a self-archived – parallel-published version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details. When using please cite the original.

AUTHOR Soimetsä Ville, Jouhki Essi, Lalu Liisa

TITLE Perintö: Kamppailu Teiniliiton tarinasta

YEAR 2023

VERSION Final Draft

CITATION Soimetsä Ville, Jouhki Essi, Lalu Liisa. Perintö: Kamppailu Teiniliiton tarinasta. Teoksessa Soimetsä, Ville, Essi Jouhki, Liisa Lalu, Kimmo Rentola, Ville Okkonen ja Aapo Roselius (toim.). *Vimmaa ja voimaa: Suomen Teiniliitto ja yhteiskunta 1939–1983*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Teos, 2023.

Tämä on artikkelin rinnakkaistalenneversio. Artikkelit on julkaistu sivuilla 403–415 teoksessa Soimetsä, Ville, Essi Jouhki, Liisa Lalu, Ville Okkonen, Kimmo Rentola ja Aapo Roselius. *Vimmaa ja voimaa. Suomen Teiniliitto ja yhteiskunta 1939–1983*, toim. Ville Soimetsä, Essi Jouhki ja Liisa Lalu. Helsinki: Teos, 2023.

Perintö: Kamppailu Teiniliiton tarinasta

Ville Soimetsä, Essi Jouhki ja Liisa Lalu

Maaliskuu 1983, Helsinki

Teiniliiton lakkauttamiskokouksen toinen osa oli vielä pitämättä, kun Matti Niirasen puhelin soi Koulu-
laisjärjestöjen ja keskiasteen opiskelijajärjestöjen keskusliiton toimistolla. Hän muistaa tuntemattoman
soittajan, joka esittäytyi kalliolaiseksi talonmieheksi ja kertoi, että talon kellarissa olevassa varastossa lojuu
iso kasa Teiniliiton arkistomappeja. Niiranan lähti heti taksilla saamaansa osoitteeseen. Perillä hän löysi
sen, mitä olikin luvattu: röykkiöittäin kansioita kosteassa kellarikopissa. Lakkauttamiskokouksessa oli jo
ehditty sopia, että Teiniliiton arkisto siirtyisi keskusliiton haltuun. Niiranan havaitsi kuitenkin heti, etteivät
KKL:n tilat riittäisi mappien varastointiin. Hän palasi toimistolleen ja soitti Kansallisarkistoon, ilmoitti
löydöstä ja antoi osoitteen. ”Sen koommin en ole arkistoja nähnyt”, Niiranan kertoo.¹

Kansallisarkistossa ei huomattu merkitä talteen Niirasan nimeä tai yhteystietoja, mutta asia ymmärrettiin
heti tärkeäksi. Arkiston tuolloinen hankintapäällikkö Marja Pohjola saapui seuraavana päivänä työtove-
reineen paikalle. He keräsivät jättesäkkeihin kaiken, minkä suinkin saivat, vaikka osa papereista oli jo läpi-
kostuneita ja huonokuntoisia. Aineisto tuotiin Kansallisarkistoon, mutta se kyettiin lajittelemaan vasta
myöhemmin. Silloin huomattiin, että olennaisimpia toiminta-asiakirjoja, kuten pöytäkirjoja puuttui vielä
runsaasti. Niitä saatiin joulukuussa 1986, kun Kansallisarkistoon soitettiin jälleen. Nyt kuultiin vihje uu-
desta dokumenttierästä, joka oli päätyntä KKL:n haltuun. Nämäkin paperit liitettiin aikanaan

¹ Matti Niirasan julkaisematon käsikirjoitus; Niirasan sähköpostiviesti Soimetsälle, 20.4.2021; Eerola 2005, 10–11.

Kansallisarkiston Teiniliitto-kokoelmaan. Se on nykyisin jo varsin kattava, mutta jonkin verran toiminta-asiakirjoja puuttuu edelleen ainakin vuosilta 1973–1975.²

Ei voi olla sattumaa, että arkistopuutteet sijoittuvat koululaisliikkeen kiivaimpien kamppailujen kauteen. Siitä myös Valtiontalouden tarkastusvirasto oli yrittänyt syksyllä 1975 päästä selville ja moittinut Teiniliittoa, joka oli jättänyt jo tuolloin useita pyydettyjä dokumentteja toimittamatta.³

Jatkuvuudet ja murrokset

Olemme halunneet kertoa Teiniliiton tarinan tavalla, jossa aikalaisten kokemusmaailma, muistot ja muistamisen tavat ovat selvästi esillä. Se on toivottavasti mahdollistanut kertomuksen, josta osalliset sekä tuntevat jotain tuttua että löytävät sellaista, joka ei heidän omassa aikalaiskokemuksessaan päässyt esille tai jäi lähimmän viiteryhmän ulkopuolelle. Kun argumentoimme, että koko teinitoiminnan historian kaarta voidaan katsoa etujoukkojen kasvuna kohti yhteiskunnallista vastuuta ja toimijuutensa löytämistä, toivomme teoksen herättävän täsmällistä aihettaan laajempaa keskustelua nuorison toiminnan jatkuvuuksista ja murroksista.

Lähes kaikkeen Teiniliiton kirjalliseen ja suulliseen muisteluun sisältyy sekä nostalgiaa että kriittistä analyysia. Useimmat tutkimushankkeessa haastatellut ja kirjallisia muistojaan lähettäneet henkilöt suhtautuvat nyt nuoruuden toimintaansa ymmärtävästi silloinkin, kun se herättää itsekritiikkiä. Niitä aikanaan perustaviksi koettuja ristiriitoja ja linjakysymyksiä, jotka leimasivat erityisesti puoluepoliittista 1970-luvun alkupuolta, pohditaan nyt ajallisen etäisyyden sekä nykyhetken käsitysten ja tulevaisuuden odotusten kautta. Nuoruuden yhteiskunnallinen aktiivisuus on osa koettua elämää, johon kuuluvat myös ehdottomuus ja erehdykset. ”Nuori ihminen on juuri valmistunut laiva, jonka pohja on vielä puhdas ja kiiltää kirkkautaan”, kirjoitti Matti Kurjensaari.⁴

Osaan aikalaisista toiminta Teiniliitossa nimenomaan sen kiivaimmalla kaudella on jättänyt arpia. Heidän haastatteluissaan sekä Teiniliittoon liittyvissä julkisissa kommentteissaan näkyy ja kuuluu voimakkaimmin

² Jouhki 2020, 322–324; Matti Niirasen julkaisematon käsikirjoitus. Jouhkin kuvaus perustuu vuosina 2016–17 Marja Pohjolta kuultuun kertomukseen. Jouhkin tiedossa ei vielä tuolloin ollut, että Kansallisarkistoon maaliskuussa 1983 soittanut henkilö oli Niiränen.

³ Kertomus Suomen Teiniliitto ry:n saamien valtionavustusten myöntämistä, käyttöä ja käytön valvontaa koskeneesta tarkastuksesta 28.6.1976. VTV, EA.

⁴ Kurjensaaren päiväkirjamerkintä 20.9.1971, teoksessa Kurjensaari 1973, 203.

pettymys siihen, että teinitoiminnasta tuli puoluepolitiikan areena. Muutamat muistelijat ovat esittäneet myös toiveen, että Teiniliiton historiankirjoituksen tulisi muistuttaa erityisesti yhden asian liikkeiden aiheuttamasta uhkasta demokraattiselle yhteiskunnalle. Useimmat tällaisten näkemysten ja toiveiden esittäjistä ovat sellaisia koululaisliikkeen oikeistossa toimineita henkilöitä, joiden teiniaikaa on määrittänyt paitsi taistolaisien vallankäyttö myös kokemus joutumisesta sisäiseen oppositioon omassa viiteryhmissään.

Vaikka puoluepolitiikan valtakausi on ollut Teiniliiton historiakuvan lujin elementti, tutkimushankkeemme päähavainto on, että järjestön ja koko suomalaisen koululaisliikkeen yhteiskuntahistoriallinen kaari on tätä huomattavasti pitempi ja monipuolisempi. Teiniliiton vaikutusvallan pohjaa alettiin rakentaa jo heti sotien jälkeisinä vuosina. Järjestön henki ja toimintaidea kirkastuivat 1950-luvun teinitanssien ja kulttuuriharrastusten lomassa. Seuraavan vuosikymmenen alkuun mennessä Teiniliitto oli jo vakiinnuttanut paikkansa suomalaisten nuorisjärjestöjen kentällä, ja teinitoimijat alkoivat valppaasti etsiä uudenlaista suuntaa kohti kansainvälisyyttä ja yhteiskunnallista vaikuttamista.

Teiniliiton varsinainen huippukausi ajoittuu murroksen ja vimman vuosiin 1960–70-lukujen taitteessa. Siihen tiivistyivät suurimmat muutokset, järjestön laajeneminen, alueellisen teinitoiminnan vahvistuminen sekä yhteiskunnallisen vaikuttavuuden painavin vaihe muun muassa komiteatyöskentelyssä ja mediajulki-suudessa. Tuolloin koulumaailman konservatiivisuus oli jo selvästi tunnistettu vastustajaksi, vaikkei lopulta aivan tiedettykään, mitä luoda tilalle. Yhteiskunnallistuminen ja näköalojen kansainvälistyminen kul- kivat silloin käsi kädessä, mihin vaikuttivat erityisesti globaalin eriarvoisuuden käsittäminen ja siihen liit- tynyt, usein tiedostamaton häpeä.⁵ Yleisvasemmistolaisuudessa nämä yhdistyivät ylijarjaiseen inspiroitu- miseen erityisesti anti-apartheid-liikkeestä, dekolonisaatiosta, Vietnamin sodan vastustamisesta ja Yhdys- valtain kansalaisoikeusliikkeestä.

Vuosikymmenen vaihteessa teinit löysivät puolueet, ja siihen oli hyviä syitä. Puolueiden merkitys oli 1970- luvun alun Suomessa suuri, ja ne toimivat sekä väylänä että foorumina yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Puolueiden harmaantumisen ei tarvinnut olla huolissaan. Ne todella nuortuivat koululaisliikkeen ansi- osta, kommunisteista kokoomukseen. Suomalaisessa yhteiskuntatodellisuudessa poliittiset asetelmat oh- jasivat nuoria siihen, että vasempaan laitaan hakeutuvat löysivät herkästi taistolaisuuden, vallankumouk- sen lupauksen ja utopian ja siihen valmistautumisen. Neuvostoliitto ei ollut useimmille intohimo, mutta siitä uskottiin ja toivottiin parasta vastavoimaa kapitalismille, imperialismille ja yleisemminkin kaikelle sille, mitä itsekin oli herätty vastustamaan tai vieroksumaan, vaikka sitten enemmän tunnetasolla. Oikeis- tossa organisoituminen kesti hieman pidempään, ja koululaisliikkeessä jäätiin keskusjärjestötasolla

⁵ Rentola 2023, 67–68.

oppositioon. Alueellisesti ja paikallisesti porvariteineillä oli kuitenkin niin vaikutusvaltaa kuin vasemmisto-
toon verrattavaa toiminnan vimmaa ja osaamistakin. Keskellä tila jäi ahtaammaksi, sillä nuoruuteen sopii
puolen valinta, joka tuo selkeyttä. Se vaihe kesti Teiniliitossa noin viisi vuotta.

Kymmeniä puolue toiminnassa mukana olleita entisiä teiniliittolaisia kuultuamme olemme havainneet, että
puoluepolitiikka ei suoraan johtanut romahdukseen, ja ehkei sen olisi tarvinnutkaan. Mutta juuri nuoruus-
den toiminnassa on sellaista vimmaa ja voimaa, joka sopivan kanavan löytäessään saattaa muuttua vaike-
asti hallittavaksi. Ja toisaalta sitä on vaikea säilyttää loputtomiin, pohtii kiihkeimmän politisoitumisen ajan
teini Paula Karhunen. ”Väistämättä seuraa laantuminen.”⁶ Kun Teiniliiton kouludemokratiatyö konkreti-
soitui kouluneuvostoihin ja peruskoulun toteuttaminen teki oppikoulumaailmaan luodun järjestön roolin
epäselväksi, tilalle oli vaikea keksiä uutta, laajoja koululaisjoukkoja yhdistävää ja puhuttelevaa agenda.
Lopulta romahdukseen johtivat kolme erillistä mutta toisiinsa vaikuttanutta tekijää: päämäärän puute,
valtakamppailun uuvuttavuus sekä velkaantuminen. Nämäkään eivät väistämättä olisi johtaneet järjestön
lakkauttamiseen, mutta ajan nuorisopoliitikot eivät lopulta kyenneet ongelmia muuten ratkaisemaan.

Teiniliiton kohtaloon vaikuttaneita suuria päätöksiä tehtiin usein pienissä piireissä ja varsinaisen järjeste-
rakenteen ulkopuolella, mutta ne eivät ole koululaisliikkeen koko tarina. Olemme halunneet kirjassamme
kertoa myös siitä, kuinka Teiniliitto oli läpi olemassaolonsa paljon muutakin kuin Helsingissä toimiva
keskusjärjestö tai eri puolilla maata järjestettävät liittokokoukset. Puoluetisteluiden, järjestövallan käytön
ja romahduksen korostuminen ovat suunnanneet koululaisliikkeen historiakuva voimakkaasti keskusjär-
jestötasolle. Oppikoululaisten ylivoimaiselle enemmistölle merkityksellisempiä olivat kuitenkin paikallis-
ja aluetasot. Yhtäältä niissä oli enemmän aatteellista moninaisuutta, puoluepolitiikasta riippumatonta toi-
mintaa ja monenkirjavaa ruohonjuuriaktivismia. Toisaalta juuri paikallis- ja piiritöiminnassa näkyivät ja
tuntuivat 1970-luvun alkupuolella Teinien Tuen ja operaatio Tanelin kaltaiset oikeistolaisten yhteiskun-
nallisten ja taloudellisten piirien toimet, joilla osallistuttiin ”taisteluun koululaisten sieluista”.

Kun Teiniliiton väistyvät puheenjohtajat ja hallituksen jäsenet jättivät koko koulumaailman taakseen, jär-
jestön toimintakulttuurin terveydestä tai talouden kestävydestä ei tarvinnut enää huolehtia. Samalla uudet
nuoret vallankäyttäjät ehtivät viedä toimintaa haluamaansa suuntaan ja tehdä omia suunnitelmiaan ennen
kuin aiemmin kertyneen painolastin rasitus alkoi tuntua liikaa. Nimenomaan taistolaisten vallankäyttöä
selittävät myös vallankumouksen odotus ja sen nouseminen yhä suurempaan rooliin, osin tietoisesti mutta
samalla myös tekojen ja tunteen virran mukana. Ja kun koulupolitiikan suurimmat kamppailut oli käyty,
koulu muuttui pian toissijaiseksi. ”Kyllä me siinä meidän liikkeessä toivoimme ja uskoimme, että

⁶ Minun Teiniliittoni 11, Paula Karhunen, s. 1957. SKS KRA.

vallankumous voi tulla”, muistelee Matti Viialainen. ”Siitä lähtien mä olin ammattivallankumouksellinen”, luonnehtii puolestaan Uudenmaan Sosialistisessa Nuorisoliitossa vuonna 1973 työskennellyt ja ”marxilaisen maailmanselityksen” löytänyt Petri Repo.⁷ Mutta vallankumouksen eteen piti tehdä töitä, ja voittaa vastustajat.

Teinitoiminnan muistelijoiden on ajasta ja paikasta riippumatta usein samankaltaisia näkemyksiä siitä, miten toimintaa kuvaillaan ja mikä siinä on kertomisen arvoista. On perusteltua sanoa, että teinitoiminta oli ajan oppikoululaisille kollektiivisesti jaettu kokemus. Kokemushistorioitsijat Ville Kivimäki, Antti Malinen ja Ville Vuolanto ovat todenneet, että kokemusyhteisö syntyy, kun sen jäsenet tunnistavat itse kokemustensa samankaltaisuuden ja keskustelevat, käsittelevät ja jopa kiistelevät kokemuksistaan ja niille antamistaan merkityksistä.⁸ Entiset teiniaktiivit muodostavat pohjimmiltaan tällaisen kokemusyhteisön, joka on kulkenut mukana läpi elämän. Erilaisista näkemyksistä myös kiistellään, mutta nuoruuden kiihkeistä vastakkainasetteluista huolimatta he tunnistavat jälkikäteen toimineensa yhteisellä foorumilla ja yhteisen asian takana. Myöhemmässä elämässä entiset teinitoverit ja pahimmat vastustajat ovat putkhdelleet esiin kuka missäkin. Nykypäivästä käsin nuoruuden ehdottomuutta muistellaankin jo lämmöllä ja ymmärtäen, ja vanhat riitapukarit tervehtivät toisiaan jaettuja kokemuksia korostaen: ”olimme siellä yhdessä”.

Teiniliiton jälkeen

Teiniliitto hävisi, mutta FSS säilyi läpi samojen murrosaikojen. Vaikka koululiikkeen suomenruotsalainenkin osa kohtasi kriisejä, sen kielipoliittinen erityisluonne ja pieni koko mahdollistivat Teiniliitosta poikkeavan kohtalon. Edes pahin kriisi 1990-luvulla ei kaatanut järjestöä, vaan se pelastettiin Svenskt Stöd-tukijärjestön kautta ohjatulla rahoituksella. Nykyisin FSS on yläkoulujen, ammatillisten oppilaitosten, kansanopistojen ja lukioiden opiskelijoiden järjestö. Sitäkin kautta *teinitoiminnan* ja koko koululaisliikkeen perintö, siten kuin se ymmärretään edunvalvontana ja nuorten kansalaisten omaehtoisen yhteiskunnallisen toiminnan alkuvaiheena, on jatkunut nykypäivään, vaikka eri tavoin puettuna.

Teiniliiton loppu mahdollisti Suomen Lukiolaisten Liiton synnyn kaksi vuotta myöhemmin, keväällä 1985. Teiniliiton romahdukseen johtanut kehitys sekä raskaat viimeiset vuodet vaikuttivat osaltaan siihen, että uusi koululaisorganisaatio luotiin lopulta kokoomusnuorten ehdoilla. Vasemmistossa ja keskustassa tavoiteltiin järjestöä, joka olisi ollut yhteinen peruskoululaisille ja lukiolaiselle, mutta kokoomuslaiset

⁷ Risto Revon haastattelu; Matti Viialaisen haastattelu.

⁸ Kivimäki, Malinen ja Vuolanto 2023.

halusivat lukiolaisten oman yhdistyksen. Lukiolaisten liiton 20-vuotishistoriateoksen kirjoittaneen Antero Eerola on huomauttanut, että erimielisyyksiin järjestöpohjasta oli taktisia syitä. Kokoomuslaisten kannatus oli vahvaa nimenomaan lukioissa, kun taas muiden ryhmien kannatus oli suurempaa peruskoululaisten piirissä. Uuden järjestön perustamispäätös ajettiin läpi 13. huhtikuuta Mikkelin oppilaskuntapäivillä, joille saapuneista koululaisista selvä enemmistö oli kokoomuslaisia. He laittoivat uuden järjestön säännöt monisteina jakoon kokouspaikalla, mikä yllätti neuvotteluiden jatkumiseen varautuneet muut poliittiset ryhmät. Lopulta kiista lukiolaisyhdistyksen ja laajemman järjestön välillä ratkesi äänestyksessä edellisen hyväksi selvin luvuin 124–36. Suomen Lukiolaisten Liitosta todella tuli nimensä mukainen järjestö myöskin sikäli, että sääntöihin sisältyi pykälä, jonka mukaan puheenjohtajan tuli olla itse lukiolainen. Vaikka uudella järjestöllä oli riitaisa alku, se on osoittautunut kestäväksi.⁹

Teiniliiton lakkauttamista seuranneiden vuosikymmenten aikana nuorten yhteiskunnallinen aktivismi on etsiytynyt uusiin suuntiin monta kertaa. 1980-luvulla podettiin suoranaista koululaispolitiikan krapulaa, ja kouluneuvostotkin lakkautettiin vähin äänin vuosikymmenen puolivälissä. Nuorison keskuudessa puoluepolitiikka jäikin pienen vähemmistön toimintakentäksi. Kun nuoret vuosikymmentä aiemmin liittyivät joukolla poliittisiin järjestöihin, nyt samankaltaiset aktiivit ryhtyivät muuttamaan yhteiskuntaa aiempaa yksilöllisemmin ja väljemmin raamein, kuten rauhanliikkeen tai ympäristöliikkeen kautta.

Yhteiskunnallisessa ja sosiologisessa tutkimuksessa 1980-luvun alkua on pidetty uusien yhteiskunnallisten liikkeiden nousuna. Siinä korostuivat individualismi ja yksilön oma, suora toiminta. Kojjärven suojeluun johtanut kansalaisaktivismi vuonna 1979 voidaan nähdä tämän murroksen kulminaationa: joukko melko spontaanisti kokoontuneita nuoria ympäristöaktivisteja ryhtyi vastustamaan Kojjärven lintujärven patoamista ja kuivaamista. Itsensä maansiirtokoneisiin köyttäneet luonnonsuojelijanuoret osoittivat vaihtoehdoisen tavan toimia ja vaikuttaa, ilman liittokokouksia, julkilausumia ja politikointia.¹⁰ Uusien liikkeiden pohjavireenä oli siirtyminen luokkasidonnaisuudesta kohti yleismaailmallisempia, kulttuurisia ja yksilöllisiä verkostoja. Löyhemmät järjestäytymismuodot, passiivinen vastarinta ja aiempaa selkeämpi fokus yhdisti samanmielisiä ja näytti vaihtoehdon raskaille järjestörakenteille.¹¹

Juuri ympäristöliike vakiinnutti Suomessa 1980-luvun kuluessa asemansa voimalla, joka on puhutellut nuoria ja kantanut aina nykypäivän ilmastoaktivismiin saakka. 1990-luvulla ympäristöliikkeen niin kutsuttu neljäs aalto teki eläinoikeusaktivismista näkyvää, ja muutos ”kettutyöistä” yhä laajemmin

⁹ Eerola 2005, 20–23.

¹⁰ Ks. Konttinen ja Peltokoski 2004, 41–43, 175; Juppi 2004, 29.

¹¹ Juppi 2004, 29, 59, 64.

tiedostettuun ja jaettuun näkemykseen eläintuotannon rasitteista on ollut mittava.¹² Viimeisen vuosikymmenen aikana kasvanut tietoisuus ilmastonmuutoksesta ja ympäristökriisistä on tuonut nuoria entistä laajemmin kaduille.

Ympäristöliikkeen ohella toinen nuoria erityisesti puhutteleva vaikuttamisen kenttä on yhdenvertaisuusaktivismi eri muodoissaan. Uuden vuosituhannen alkaessa se suuntautui erityisesti globalisaatiokriittiseen kansalaisliikehdintään ja seksuaalivähemmistöjen tasa-arvokysymyksiin, kun taas viime vuosina näkyvintä on ollut sukupuolen moninaisuus, antirasimi ja ylipäättään feministisen aktivismin intersektionalisoituminen. Tämä on ollut mahdollista Suomessa ja maailmassa, jossa tietoisuus ja keskustelu erilaisiin vähemmistöihin liittyvistä syrjivistä tai toiseuttavista asenteista ja rakenteista on jatkuvasti voimistunut ja siirtynyt yhä näkyvämmille foorumeille. Samalla konservatiiviset ja muut toisin ajattelevat nuoret ovat aktivoituneet ja muodostaneet omat vastaliikkeensä.

Kun vanhemman polven edustajat kritisoivat nuorten uudenlaista yhteiskunnallista aktivismia ja suoraa kansalaistoimintaa, mukana on usein historiallisia rinnastuksia. Sekä ympäristö- että yhdenvertaisuusaktiiviteja on erityisesti sosiaalisessa mediassa syytetty 1970-luvun nuortaistolaisiin vertautuvasta jyrkkyydestä ja kohtuuttomuudesta. Kun ympäristöliike vuonna 2018 sai kasvokseen vasta 15-vuotiaan ruotsalaisen ilmastoaktivistin Greta Thunbergin, nuoruutta vastaan iskettiin väittämällä Thunbergia aikuisten ohjailemaksi ja ymmärtämättömäksi tytöksi.¹³ Moni nykyradikalismille myötämielinen entinen teiniaktiivi puolestaan löytää positiivisia yhtymäkohtia oman nuoruuden vimmansa sekä nykynuorten haasteiden ja tulevaisuuden toiveiden välillä. ”Nuorten oma aktiivisuus ja herääminen ympäristö-, kulutus-, ihmisoikeusym. kysymyksissä on toivoa herättävää”, kirjoittaa entinen hausjärveläinen teiniaktiivi Marketta Keihäs. ”Nuorten unelmia on tuettava kaikin tavoin.”¹⁴

Aiempiin nuorisosukupolviin verrattuna nykynuorten aktivismissa ja siihen nivoutuviissa asenteissa on kuitenkin eräs merkittävä ero. Globaali ilmastokriisi on aiheuttanut sen, että nykyisessä ympäristöliikehdinnässä toivon ja eteenpäin katsomisen rinnalla on mukana myös epätoivoa.¹⁵ Samalla ne menestykset, joita aiemmat sukupolvet ovat saavuttaneet esimerkiksi demokratia- ja yhdenvertaisuustyössä, eivät enää toimikään rohkaisevana ennakkotapauksena sille, että ilmastonmuutosta kyettäisiin hallitsemaan. Nykyisestä lukiosta valmistuvat nuoret ovat keskimäärin terveempiä, monipuolisemmin koulutettuja ja kansainvälisempiä kuin entiset teiniaktiivit omana aikanaan. Vaikka maailma on viime vuosikymmeninä monin

¹² Ks. Konttinen ja Peltokoski 2004; Juppi 2004.

¹³ Ks. esim. *Ilta-Sanomat* 25.8.2019, Lasse Lehtisen kolumni ”Ilmastosodan söpö soturi”.

¹⁴ Minun Teiniliittoni 13, Marketta Keihäs, s. 1947. SKS KRA.

¹⁵ Ks. esim. Nairn 2019, 446–448.

tavoin avartunut nuorille, he voivat kuitenkin olla toivottomampia kuin aiemmin. Tämä liittyy lähimmin juuri ilmastonmuutokseen, joka on eri tutkimuksessa havaittu suomalaisnuoria eniten huolettavaksi tulevaisuudenuhaksi.¹⁶ Nuoret vaikuttavat myös kyseenalaistavan luottamuksensa perinteisiä toimintamuotoja muistuttavan aktivismin riittävyteen.

Amerikkalainen esseisti Rebecca Solnit on huomauttanut, että yhteiskunnallisen aktivismin taustalla on pohjimmiltaan työntävien ja vetävien tunteiden välinen kamppailu. Sen ytimessä toivo ja epätoivokin ovat. Solnitin lohduttava viesti kuuluu, että toivoa löytyy useimmiten tilanteista, joiden lopputuloksesta emme voi olla vielä varmoja. Toivo ja aktivismi syntyvät siis ajatuksesta, että asioihin on vielä mahdollista vaikuttaa – joko yksin tai yhdessä muutamien kymmenien, satojen tai jopa tuhansien kanssa.¹⁷ Toivo merkitsee paitsi uskoa tulevaan ja passiivisia, utooppisiakin tavoitteita, myös mahdollisuuksien näkemistä, oman polun löytämistä ja aktiivista toimimista. Historia on osoittanut, kuinka nuorisolla on aina ollut tarvetta ja uskoa vaikuttaa laajoihin yhteiskunnallisiin kysymyksiin. Toisaalta samaan aikaan nuoria ei ole perinteisesti nähty tervetulleiksi vallan ja asiantuntijuuden kentille, pääasiassa ikänsä takia. Nuorten toiminnan ja aktivismin voimavarat löytyvät usein aikuismaailman ulkopuolelta, käytettävissä olevista aikaresursseista ja spontaaniudesta.¹⁸

Nykypäivänä myös sosiaalinen media laajentaa nuorten toimintakenttää ja verkostoja, mutta samalla siihen liittyy uudenlaisia rasitteita. Koulun rooli onkin pysynyt edelleen merkityksellisenä, sillä koulu sekä raamittaa elämää että mahdollistaa nuorille maksimaalisen yhdessä vietetyn ajan. Myös kysymys kouludemokratiasta on edelleen ajankohtainen, vaikka nykyiset kasvattajat muistavat vielä teinien vimman ja 1970-luvun politisoituneet kouluneuvostot. Viimeaikaisessa tutkimuksessa on huomattu, että suomalaisten nuorten yhteiskunnalliset tiedot ovat hyvällä tasolla, mutta kiinnostus sitä vastoin on laimeaa. Siksi kaivataan yhä koulun toiminnan läpileikkaavia demokraattisia rakenteita, joihin osallistuvat muutkin kuin aktiivisimmat oppilaat ja opettajat.¹⁹

Tietynlainen ehdottomuus ja kirkas oikeassa olemisen tunne sekä vahva nykyhetkessä eläminen muodostavat otollisen maaperän toivolle ja sen kautta aktivoitumiselle. Nuorekkuus kääntyy eduksi myös toiminnassa, sillä nuorille on usein sosiaalisesti hyväksytympää osallistua mielenosoituksiin ja muihin suoran kansalaisaktivismin muotoihin. Nuorilla on edelleen ennakkoluulottomuuden, tinkimättömyyden ja

¹⁶ Limnell et al. 2022, 31.

¹⁷ Solnit 2016, xii.

¹⁸ Ks. esim. Järvikoski 1995.

¹⁹ Ks. esim. Tujula 2023.

tulevaan katsomisen voimistamaa tarmoa, mutta heillä on harteillaan myös aivan uusi taakka. Nuorten äänen kuuleminen ja toiminnan mahdollistaminen on siis entistäkin tärkeämpää.

Vimmaa ja voimaa

Teiniliiton tärkein ja syvin perintö näkyy järjestörakenteiden yläpuolella. Koko laajan tutkimuksemme läpäisevä havainto on, että toiminta Teiniliitossa, sen kaikki tasot mukaan lukien, on ollut selkeälle enemmistölle alkuvaihe yhteiskunnallisesti aktiiviseen kansalaisuuteen. Tämä peruskokemus ja -näkemys on samanlainen kaikissa tutkimuksen tavoittamissa ikäluokissa, 1950-luvun oppikoululaisista 1980-luvulle saakka. Vaihtelut esimerkiksi puoluetoimintaan osallistumisen tai poliittisten viiteryhmien suhteen eivät muuta asiaa. Entisten teiniaktiivien muistelusta kollektiivisesti välittyvä kertomus yhteenkuuluvaisuuden tunteesta onkin vahva.

”Jos tutkimuksessanne saisitte analysoitua, mikä tämän liiman DNA on, sillä olisi suuri arvo tulevaisuudelle”, pohtii 1970-luvun alun teiniaktiivi Jukka Kilpi.²⁰ Samanlaista liimaa ei kuitenkaan enää ole, eikä samanlaista koulumaailmaa tai yhteiskuntaakaan, johon se voisi tarttua. Uudet sukupolvet joutuvat löytämään uudet keinot. Mutta yksiselitteinen havaintomme on, että yhdessä ajan viettäminen, omaehtoinen tekeminen ja jaettu foorumi, jossa tämä kaikki tapahtuu, ovat aikuisuuden kynnystä lähestyville kansalaisille arvokkaita, ajasta ja paikasta riippumatta. Niistä lähtökohdista syntyy sellaista henkistä, sosiaalista ja yhteiskunnallista pääomaa, joka ylittää asiakohtaiset erimielisyydet ja poliittiset rintamalinjat.

Tällainen pääoma kasvaa täyteen arvoonsa sen jälkeen, kun nuoruuden vimma on tyydytetty. Silloin se ottaa uusia, edelleen aktiivisia mutta yleensä vähemmän kiivaita muotoja. Selkeät ideologiset erotkaan eivät välttämättä ole häirinneet, kun ihmiset tutustuvat pitkien poliittisten kamppailujen myötä pintaa syvemmin. Jo siksi Teiniliitosta kannattaa muistaa muutakin kuin 1970-luvun romahdus.

Valtataistelu murensi järjestön, mutta etujoukkojen yhteiskunnallisen kasvun ja järjestäytymisen laaja kaari ei katkennut. Se alkoi yli satavuotisista juurista, aktualisoitui sodan kynnyksellä, versoi 1950-luvun kulttuurivalppaiden oppikoululaisten ryhmissä, radikalisoitui 1960-luvun lopun murroksissa ja ryhmittyi puolueisiin 1970-luvun alkaessa. Liikkeen voima hiipui vasta, kun peruskoulun toteutuminen vei etujoukkojen järjestöltä tutun pohjan. Samalla maailma ja nuorisokulttuuri muuttuivat ympärillä, niin kuin ne aina tekevät. Myös Teiniliitto jätti jälkeensä ajan tomua, jota seuraavat sukupolvet puhalsivat vuorostaan pois.

²⁰ Kilven sähköpostiviesti Soimetsälle, 6.5.2021.

Teiniliiton kestävintä perintöä on nuoruuden vimma ja voima, joka muutti ajan kuluessa muotoaan mutta ohjasi läpi elämän kestävään yhteiskunnalliseen valppauteen. Se on kokemusta ihmisten, aatteiden ja liikkeiden erilaisuudesta, mutta myös jaetusta maailmasta, yhteisestä todellisuudesta.

Lähdeluettelo

Arkistolähteet

Eduskunnan arkisto (EA), Helsinki

Valtiontalouden tarkastusvirasto (VTV)

Tarkastustoimisto VII, Ts. n:o. 36.7.75, Kertomus Suomen Teiniliitto ry:n saamien valtionavustusten myöntämistä, käyttöä ja käytön valvontaa koskeneesta tarkastuksesta 28.6.1976.

Yksityiset kokoelmat

Matti Niiranen, julkaisematon käsikirjoitus mm. STL:n loppuvaiheista sekä pöytäkirja STL:n lakkauttamiskokouksesta 17.2. ja 21.4.1983, luovutettu 17.12.2021.

Haastatteluaineisto

Teiniliitto, vimma ja rakkaus -tutkimushankkeen haastattelut, tekijöiden hallussa

Risto Repo, 18.1.2022. Haastattelijat Jouko Aaltonen, Liisa Lalu ja Kimmo Rentola.

Matti Viialainen, 24.11.2021. Haastattelijat Jouko Aaltonen, Ville Okkonen ja Ville Soimetsä.

Kirjallinen muistitietoaineisto

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran arkisto (SKS KRA), Helsinki

Minun Teiniliittoni. Muistitietokeruu entisten oppikoululaisten teinitoiminnasta. Keruu aika 15.2.–15.6.2021. Perinteen ja nykykulttuurin kokoelma.

Lehdistöaineisto

Ilta-Sanomat, 2019

Sähköpostiviestit

Jukka Kilpi Ville Soimetsälle, 6.5.2021.

Matti Niiranen Ville Soimetsälle, 20.4.2021.

Kirjallisuus

Eerola, Antero. *Koululaisten yhdistyksestä etujärjestöksi. Suomen Lukiolaisten Liitto 20 vuotta*. Helsinki: Suomen Lukiolaisten Liitto, 2005.

Jouhki, Essi. *Teinikuntatoiminnan sukupolvet. Muistitietohistoria oppikoulujen koululaisliikkeestä 1950–1970-luvulla*. Oulu: Oulun yliopisto, 2020.

Juppi, Pirita. *"Keitä me olemme? Mitä me haluamme?" Eläinoikeusliike määrittelykamppailun, marginalisoinnin ja moraalisen paniikin kohteena suomalaisessa sanomalehdistössä*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 2004.

<<http://urn.fi/URN:ISBN:951-39-2034-8>>.

Järvikoski, Timo. "Young People as Actors in the Environmental Movement". *Young* 3/1995, 80–93.

Kivimäki, Ville, Antti Malinen ja Ville Vuolanto. "Communities of Experience". *The Digital Handbook of the History of Experience*, 16.1.2023. <<https://doi.org/10.58077/PXX2-ER19>>.

Konttinen, Esa ja Jukka Peltokoski. *Ympäristöprotestin neljäs aalto. Eläinoikeusliike ja uuden polven ympäristöradikalismi 1990-luvulla*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 2004. <<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-6507-5>>.

Kurjensaari, Matti. *Syntynyt sivulliseksi. Näkyjä ja näkemyksiä 1960–1973*. Porvoo–Helsinki: WSOY, 1973.

Limnell, Jarno, Elina Hiltunen ja Mikko Dufva. *Suomen tulevaisuudet. Suuret kysymykset ja vastaukset*. Helsinki: WSOY, 2022.

Nairn, Karen. "Learning from Young People Engaged in Climate Activism: The Potential of Collectivizing Despair and Hope". *Young* 5/2019, 435–450. <<https://doi.org/10.1177/110330881881760>>.

Rentola, Kimmo. "Intohimo ja muita tunteita historiantutkimuksessa. *Historiallinen Aikakauskirja* 1/2023, 63–70.

Solnit, Rebecca. *Hope in the Dark. Untold Histories, Wild Possibilities*. Edinburgh and London: Canongate, 2016.

Tujula, Mikko. *Aktiiviseksi koulussa ja yhteiskunnassa. Koulu demokratian toteuttaminen peruskoulussa*. Helsinki: Helsingin yliopisto, 2023.